

ПОГЛЯДИ АВРААМА ЛІНКОЛЬНА НА ПРОБЛЕМУ РАБСТВА У США

Клюйко Аліна,

студентка III-го року навчання

історичного факультету

Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

e-mail: klujkoalina24@gmail.com

Науковий керівник: **Валіон Оксана,**

кандидат історичних наук, доцент,

кафедра всесвітньої історії та релігієзнавства

Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Проблема скасування рабства в історії Сполучених Штатів Америки відображає важливий етап розвитку, зміни у ході якого суттєво позначилися на політичній, економічній та соціокультурній сфері країни. Однією із ключових фігур, яка вплинула на вирішення цього питання, був 16-й президент США, Авраам Лінкольн. Його погляди та діяльність відносно рабства мають важливе історичне значення та відображають складні процеси того часу. Авраам Лінкольн, який дбав про збереження країни та ліквідацію рабства, до нині вважається найкращим президентом Америки, яскравим політиком, автором найвідоміших у світі промов, де центральними були принципи американської демократії та побудови нової нації, заснованої на ідеалах Свободи.

У написанні статті здебільшого прислужилися джерельні матеріали, зокрема, інавгураційні промови [8], збірки праць Авраама Лінкольна [4; 5], а також законодавчі акти [7]. Історіографічною базою дослідження стали праці українських і зарубіжних науковців, серед яких виділимо розвідки С. Трояна [9], McPherson J. [1], Mitgang H. [2], Findley P. [3], Д. Тіндалла і Д. Шая [10] та ін.

Громадянська війна 1861–1865 рр. для Сполучених Штатів Америки стала найбільшим збройним конфліктом за масштабами людських втрат, адже від ран і хвороб померло понад 630 тис. осіб. Як зазначав Авраам Лінкольн у другому інавгураційному зверненні, ніхто не очікував, що війна буде такою «капітальною та вражаючою» [10, с. 328]. Разом з тим, суспільні, економічні, цивілізаційні протиріччя, що існували між Північчю і Півднем, в основі яких перебувало питання рабства, робили конфлікт неминучим.

У той час активізувалися противники розширення рабства на нові території – фрісойлери, програма яких характеризувалася девізом: «Вільна земля, вільна праця і вільні люди» [1, с. 76–77].

Авраам Лінкольн, який почав свою політичну кар'єру як адвокат та аболіціоніст, займав помірковану позицію щодо повної ліквідації рабства, адже південне населення штатів критично ставилось до питання зміни їх соціального устрою [9]. На це вказує низька підтримка аболіціоністської партії Свободи у 1839 р. Із спогадів Герберта Мітганга читаємо: «Коли Лінкольну було двадцять вісім років і він був представником у Генеральній асамблеї штату Іллінойс, законодавці, які були рішуче проповідниками, ухвалили резолюції, де зазначалося, що право власності на рабів є для раба священним, і вони не можуть бути позбавлені цього права без їхньої згоди» [2, с. 78].

Нейтральність щодо рабства спостерігалася у час діяльності Законодавчих зборів штату Іллінойс (1834–1842 рр.), де Лінкольн відстоював надання виборчого права для усього білого населення штатів, а також був прихильником збереження рабства лише у південних штатах. Він підтримав Американське колонізаційне товариство, яке виступало за програму скасування рабства та схвалював політику звільнених рабів у Ліберії.

Лише у 1844–1845 рр. питання рабства стало головним чинником у політичному житті Лінкольна. До того часу воно було справою моралі, але з приєднанням Техасу ставало політичною проблемою. Відтак, політикам і виборцям необхідно було вирішити, якою має бути нова територія – рабовласницькою чи вільною.

У період участі Лінкольна в Конгресі (1846–1848 рр.) варто наголосити на еволюції його поглядів щодо рабства: від нейтральності до підкресленої поміркованості. Лінкольн мало брав участь у дискусіях, однак постійно голосував за тих, хто виступав проти розширення рабства [3, с. 130].

На нашу думку, кульмінаційним моментом у переході до динамічної боротьби проти рабства, стало прийняття закону Канзас-Небраска у травні 1854 р. Документ запропонував один із лідерів Демократичної партії Стівен Дуглас у зв'язку із обговоренням питання про прийом у США двох нових територій. Між тим Лінкольн звинуватив Дугласа в тому, що він знову включив тему рабства в національну дискусію [4, с. 233]. Тоді як Дуглас доводив, що питання про дозвіл або заборону рабства на нових територіях повинне вирішуватися не федеральним урядом, а населенням нових штатів на демократичному референдумі, що відбувся у 1854 р. Події у Канзасі, де населення розділилося на дві частини, переросли у воєнні сутички між прихильниками і противниками рабства. Наслідком цього було політичне перегрупування сил на президентських виборах та поява Республіканської партії, лідером якої став Авраам Лінкольн. Партія

не була єдиною, Лінкольн очолював фракцію більшості, що займала помірковану позицію, зокрема, засуджувала рабство, проте обмежувалася вимогами його заборони на нових територіях.

Зауважимо, що в той час Лінкольн демонстрував власне розуміння поняття «рівності». Зокрема, він висунув два різні пояснення цього терміну. Перше ґрунтувалося на ідеї, що невід'ємні права людини, як це підтверджено в Декларації Незалежності, є абстрактними правами, які поступово конкретизуються, у міру розвитку цивілізації. Другий погляд ґрунтувався на рівності всіх людей як робітників, яких об'єднує держава, та гарантує безпеку розвитку і праці [4, с. 244].

Республіканська партія висунула Лінкольна кандидатом у президенти США. Президентські вибори 1860 р. загрожували розколом країни через проблему рабства. Це простежувалося у тогочасній пресі, де Лінкольна зображали партнером чорношкірого населення, диктатором, який зазіхає на права південного населення штатів.

Обрання у 1860 р. Лінкольна президентом США стало каталізатором розколу і початку Громадянської війни, що була «війною світоглядів», зіткненням двох різних суспільно-політичних систем, в основі яких перебувало питання рабства.

У своїй першій інавгураційній промові Лінкольн зазначив: «У мене немає жодної мети, прямо чи опосередковано втручатися в інститут рабства у штатах, де воно існує. Я вважаю, що не маю на це законного права, і не маю на це бажання» [5; 8 с. 119–129]. Таке тлумачення вказує на декілька важливих фактів, що відображають погляди Лінкольна на вирішення цього конфлікту. По-перше, діяч обрав шлях примирення, а не оголошення війни, він зобов'язався охороняти всі території, що належать уряду США. По-друге, Лінкольн пообіцяв не втручатись у внутрішні справи штатів, де вже існувало рабство, а тим більше ліквідувати його.

Реальність військових дій на першому етапі Громадянської війни показала перевагу Півдня. Це спонукало діячів Республіканської партії змінити цілі війни, які б полягали не у відновленні єдності Союзу, а в знищенні рабства, конфіскації власності рабовласників.

Для вирішення військової кризи Лінкольн тривалий час шукав шляхи перехоплення ініціативи на свою користь. Самнер – лідер республіканців у Сенаті, заявив 4 липня 1862 р., що президент потребує не лише підтримки населення Півночі, але й повинен розраховувати на допомогу рабів «Південного сепаратистського руху» [3, с. 153].

Важливою подією, що прискорила прийняття прокламації про звільнення рабів, стала поразка Головнокомандувача армії північан генерала Макклеллана 22 липня 1862 р. З цього приводу згодом Лінкольн згадував: «Справи рухались від поганого до найгіршого, поки я не відчув, що... ми повинні поставити на останню карту, повинні змінити нашу

тактику чи програти гру. Я вирішив прийняти політику емансипації і, без консультацій та інформування уряду, підготував початковий проект Прокламації» [4, с. 154].

Прокламація про звільнення рабів, яку підготував Лінкольн у вересні 1862 р., була ключовим кроком у боротьбі проти рабства. Вона оголосила свободу всім рабам на територіях, які контролювались конфедератами, і відобразила змінений підхід президента до цього питання. Прокламація не лише розширила моральну та політичну базу війни для північних штатів, але й показала рішучість Лінкольна у протистоянні рабству [7]. Прокламація набула чинності 1 січня 1863 р. й дозволила приймати чорношкірих чоловіків до армії та флоту Сполучених Штатів.

З часом, рішучість Авраама Лінкольна перетворилася на законодавчі дії. Після закінчення війни та смерті Лінкольна у квітні 1865 р., його союзники змогли прийняти 13-ту поправку до Конституції (ратифікована у грудні 1865 р.), яка повністю ліквідувала рабство у Сполучених Штатах. Зазначимо, що позиція Лінкольна після прийняття прокламації про ліквідацію рабства, полягала у прагненні інтегрувати чорношкірих у політичну і соціально-економічну структуру США. Він вважав, що негри повинні бути наділені рівними з білими виборчими та іншими політичними правами. Його погляди вперше повністю відповідали програмам аболіціоністів і радикальних республіканців. У цьому контексті Америці довелося пройти складний і тривалий шлях визнання прав і свобод чорношкірого населення рівними поряд із білими американцями. Проте саме завдяки Лінкольну та результатам Громадянської війни 1861–1865 рр. це питання було поставлене у практичну площину.

Висновки. Отже, внесок Авраама Лінкольна в історію США є фундаментальним, адже завдяки його політичним ідеям та діяльності, вдалося об'єднати розділену країну та визначити майбутні ідеали Америки. Лінкольн був не лише політично обдарованим діячем, а й особистістю, яка володіла сильним характером, моральною силою та відданістю принципам справедливості й свободи. Його боротьба за скасування рабства та принципи гуманізму підкреслила велич діяча та визначила його місце в історії як одного з найвидатніших американських лідерів. Лінкольн залишається символом надії, віри та відданості ідеалам, які визначають дух Сполучених Штатів.

ЛІТЕРАТУРА

1. McPherson J. M. *Battle cry of freedom: The Civil War Era*. OXFORD UNIVERSITY PRESS. 1988. 974 p.
2. Mitgang H. *The Fiery Trial: A Life of Lincoln*. Viking Press, 1974. 207 p.
3. Findley P. A. *Lincoln: The Crucible Of Congress*. James Stevenson Publisher. 2004. 292 p.
4. Lincoln A. *Collected Works of Abraham Lincoln*. Wildside Press, LLC, 2008. 566 p.

5. Lincoln A. The avalon project : first inaugural address of abraham lincoln. Avalon Project – Documents in Law, History and Diplomacy. URL: https://avalon.law.yale.edu/19th_century/lincoln1.asp (дата звернення: 14.01.2024).
6. Randall J. G. Lincoln the President. Volume II. Eyre and Spottiswoode, 1997. 439 p.
7. Лінкольн А. Прокламація про звільнення рабів. Громадянська Освіта. URL: <https://osvita.khpg.org/index.php?id=946555793> (дата звернення: 17.01.2024).
8. Інавгураційні промови Президентів США. Харків: ФОЛІО, 2009. 335 с.
9. Троян С. С. Авраам Лінкольн. Постать президента на тлі епохи. Зовнішні справи. 2019. № 4–5. С. 19–23.
10. Тіндалл Дж. Б., Шай Д. Е. Історія Америки. Львів: Літопис. 6-те вид. 2010. 904 с.8. Wilson, Jon. India Conquered. Simon & Schuster India, 1970.